

succulenta

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDS-BELGISCHE VERENIGING
VAN LIEFHEBBERS VAN CACTUSSEN EN ANDERE VETPLANTEN

Pelecypora aselliformis

Foto: W. Alsemgeest

ISSN 0039-4467

67ste JAARGANG
No. 5
MEI 1988

Phyllo-sofie

P. VAN VEEN

De zomervakanties zijn in aantocht, het weer wordt hopelijk dusdanig, dat wij er eens onbekommerd op uit kunnen trekken en daarbij komt dan nog, dat we over het algemeen over meer vrije tijd beschikken dan in het verleden het geval was. Een (groot) gedeelte hiervan wordt uiteraard besteed aan de recreatie in gezinsverband, hoe dit dan ook moge plaatsvinden. Maar daarnaast blijft tegenwoordig toch wel meer tijd over, die besteed kan worden aan een hobby. In ons geval betreft dat een gerichte belangstelling voor vetplanten en/of cactussen, welke zijn weerslag vindt in het aanleggen en verzorgen van een verzameling van deze planten. De één heeft daarbij meer succes via een goed gevulde portemonnaie, een ander bereikt voor hem bevredigende resultaten door langzamerhand en zonder grote kosten een mooie verzameling op te bouwen. Alle gradaties zijn hierbij mogelijk, afhankelijk van de beschikbare tijd en ruimte in en om het huis. Doch daarnaast zijn we natuurlijk nieuwsgierig en misschien nog meer weetgierig. We willen enerzijds weten, hoe een mede-liefhebber zijn hobby bedrijft, doch anderzijds hebben we vaak vragen en problemen en willen we weten, welke oplossingen hiervoor mogelijk zijn.

Natuurlijk komen we nooit verder als we ons niet terzake oriënteren en daar hebben we tegenwoordig gelukkig iets meer tijd voor. De onderlinge contacten kunnen intensiever worden dan b.v. dertig jaar geleden en daardoor zullen we ook meer bereiken in onze hobby. Een naar mijn mening zeer goed middel, dat door steeds meer afdelingen van Succulenta wordt aangegrepen, is de vaststelling van een dag voor het zogenaamde "kasjekijken". Wij doen dit al gedurende een reeks van jaren en vinden dit een goed onderdeel van ons afdelingsgebeuren. Naar onze ervaring leent de maand juni zich hiervoor zeer goed. De grote vakantie-uittocht is nog niet begonnen, het weer is mooi, het vergaderseizoen loopt ten einde en in vele kasjes en kassen bloeien de planten, die bij uitstek onze belangstelling hebben. Door deze bezoeken en de daarbij plaatsvindende gedachte- en ervaringsuitwisselingen komt menig liefhebber tot de conclusie, dat hij a) zelf op een verkeerde wijze bezig met zijn hobby, b) op de goede weg is, waarbij echter diverse aanpassingen wenselijk zijn of c) veel betere resultaten bereikt dan een ander met de door hem gevolgde methode. In al deze gevallen zal een meningsuitwisseling ontstaan, waar ieder wel iets van opsteekt, doch die ook bijdraagt tot een betere verstandhouding, een beter begrip en een beter contact tussen de betrokken liefhebbers.

Dit is slechts een klein aspect van de binding, die ontstaat bij een goed beleid van de het bestuur van Succulenta en haar afdelingen. Dit is echter slechts te bereiken door — in bescheiden mate — beslag te leggen op de vrije tijd van de leden. Bedenkt daarbij, dat een teveel aan gezamenlijke activiteiten negatief kan werken, want in eerste instantie willen we onze hobby bedrijven en ervan genieten in onze hobbyruimte, of dit nu een serre of een kasje is, een platte bak dan wel een grote kas. En bovendien moet er hierbij gedacht worden aan het feit, dat juist in de maanden mei en juni het hoogtepunt bereikt wordt in de groei en bloei van de succulenten, waaraan wij ons hart hebben verpaid.

Het kweken van bedreigde soorten: *Pelecypora aselliformis* Ehrenbg.

WERKGROEP SUCCULENTEN BESCHERMING (W.S.B.)

Pelecypora aselliformis is zeer waarschijnlijk een van de meest bedreigde planten. Dat komt doordat de groeiplaats zeer dicht bij een zich voortdurend uitbreidende stad ligt. Op dit moment schijnt daar een vuilnisbelt te zijn waaronder veel planten verdwijnen. Daarnaast zijn ook de planten die op wat moeilijker bereikbare plaatsen groeien, in grote aantallen weggehaald. In de cultuur is *P. aselliformis* nog altijd zeer zeldzaam. Dit is moeilijk te begrijpen; de planten zijn vrij makkelijk door stekken en enten te vermeerderen. Geënt geeft de plant nauwelijks problemen; bij een grootte van ± 5 cm ontstaan er veelal spruiten die eenvoudig weer overgeënt kunnen worden. Voor de instandhouding van de soort in de cultuur is het kweken uit zaad een veel betere methode. Hierbij hebben de planten echter alles tegen. Allereerst doordat de zaadproductie zeer gering is. Bovendien weten veel mensen niet hoe de zaden te oogsten zijn. Curieus is daarbij dat met vele, door wat voor oorzaak dan ook, dode exemplaren tevens de zaden worden weggegooid. Daarnaast geeft het wortelecht kweken uit zaad problemen.

Zaden oogsten

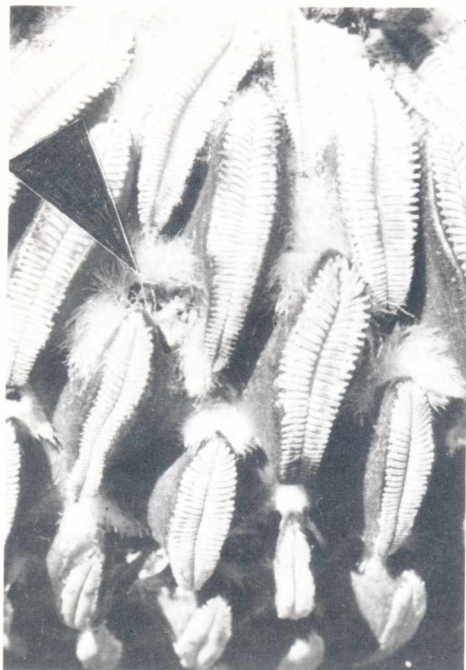
De zaden kunt u vinden direct boven de kamvormige tepels, echter pas 1 à 2 jaar na de bloei en bevruchting (de planten zijn zelfsteriel). De uitgedroogde besjes bevinden zich, doordat de plant verder groeit, inmiddels halverwege de plant. (zie foto). Zo'n besje is te vinden door met een pincet op onderzoek te gaan.

Hierbij hoeft men niet te benauwd te zijn de zeer harde opperhuid van de plant te beschadigen. Voor de veiligheid is echter aan te raden dit werkje alleen bij zonnig en zeer droog weer te doen. Het is mij op die manier gelukt 12 zaden per besje te oogsten. Het lukt pas echt goed wanneer de plant op de zijkant wordt gehouden. Doet men dit ook nog in een schoendoos, dan worden de wegspringende zaden gemakkelijk opgevangen.

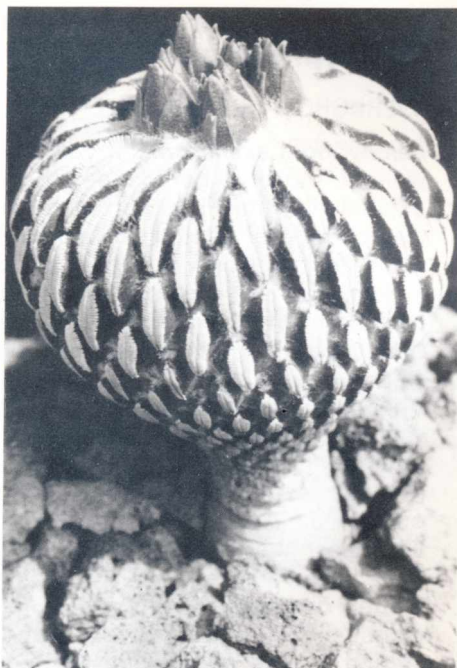
Het zaaien

Dit gebeurt op dezelfde wijze als bij de meeste andere cactussen. Een belangrijk verschil is echter het verspenen of overplanten. Dit moet men zo lang mogelijk UITSTELLEN. Daarnaast zal in de eerste winter na het zaaien, vooral wanneer de zaailingen erg klein zijn gebleven, het zaaisel vochtig en dus ook warm gehouden moeten worden. Pas in het tweede groeiseizoen kunnen de zaailingen verspeend worden. Zolang echter de plantjes elkaar in het zaaiptje niet verdringen is het beter ook dat uit te stellen. Verstandig is dan wel om halverwege de zomer wat extra voeding aan het gietwater toe te voegen. Het beste is ook uitsluitend van onder af water te geven om zodoende wortelgroei naar beneden te bevorderen. In het tweede groeiseizoen is het beter de planten een wat warmere en lichtere plek in de kas te geven. Ook is het aan te raden, wanneer de planten een redelijke grootte hebben bereikt, de bovenste laag aarde rond de plantjes weg te krabben en te vervangen door kleikorreltjes of kiezelsteentjes. Hiermee wordt voorkomen dat de typische en inmiddels forse wortelknol bij een te nat substraat en plotselinge koude gaat rotten. Bovendien verzuurt de bovenste laag aarde het eerst.

Wanneer alles voorspoedig verlopen is, zullen de eerste zaailingen in het vierde levensjaar bloeien. Hierna zal men weer twee jaar geduld moeten hebben om de zaden van die eerste bloei en bevruchting te kunnen lospeuteren.

Detail; bij de pijl
de zaadbes.

Pelecyphora aselliformis, 4 jaar oud.
Maximale hoogte is bereikt; eerste bloei.

Groeiwijze

Opmerkelijk is de typische lengtegroei die tot het derde à vierde jaar aanhoudt. De planten hebben dan een hoogte bereikt van 3 cm bij een breedte van 1 cm. Onder de grond is inmiddels een wortelknol ontstaan die vaak groter is dan het bovengrondse deel. Hierna groeien de planten alleen nog in de breedte verder. Na vele jaren ontstaan er ook uitlopers en vormen zich hele groepen. In de natuur steekt alleen de vlakke bovenkant van de plant boven de grond uit.

Gebleken is dat de soort op latere leeftijd temperaturen tot maar liefst -20 graden Celsius kan doorstaan. Natuurlijk alleen wanneer de grond volkomen droog is.

Met dank aan de deelnemers aan het kweekproject W.S.B. Aan de hand van hun ervaringen kon dit artikel tot stand komen.

p.a. Stadhouderslaan 3, 3417 TT Montfoort

*
* * *

Het geslacht *Matucana* Br.&R. (XVI)

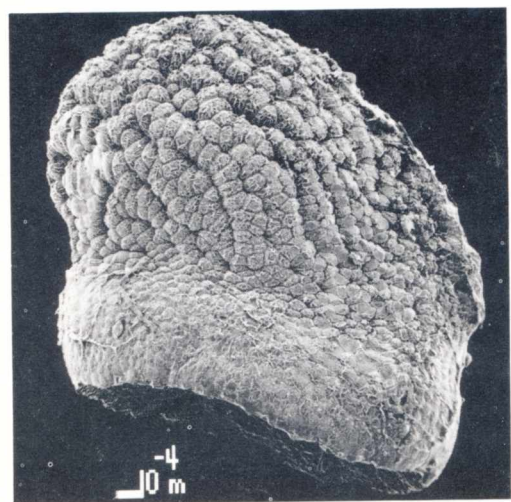
R. BREGMAN, A. MEERSTADT, P. MELIS en A.B. PULLEN

Matucana intertexta var. ***celendinensis*** (Ritt.) Bregman, Meerstadt, Melis et Pullen comb. nov.

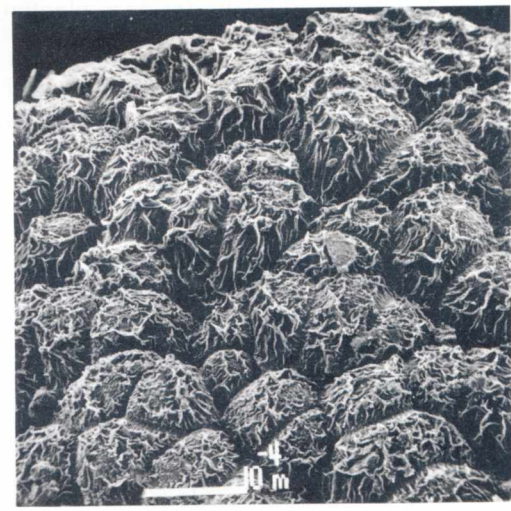
(*celendinensis* = afkomstig van *Celendin*)

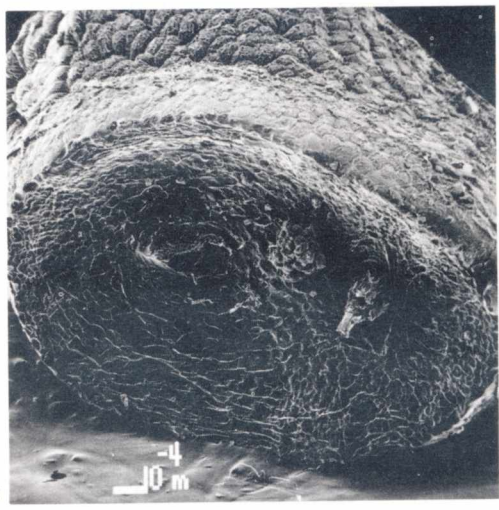
1

2

4

3

1. *Matucana intertexta* var. *celendinensis*, cultuurplant met lichte bedoorning. Foto: P. Melis.
2. *Matucana celendinensis* KK 1039 (Knize), SEM-opname van het zaad in zijaanzicht; dorsale zijde rechts, ventrale zijde links; vergroting 50x.
3. id., hilum; vergroting 70x.
4. id., testa van het apikale deel van het zaad; vergroting 200x.

Basioniem:

Matucana celendinensis Ritter, Succulenta 45 (8) p. 118 (1966)

Synoniemen:

Borzicactus intertextus var. *celendinensis* (Ritt.) Don., The Nat. Cact. & Succ. Journ. 26 (1) p. 10 (1971).

Submatucana celendinensis Celendin.

Beschrijving:

Lichaam groen, bolvormig tot breed cilindrisch, 10-12 cm breed; niet of

weinig spruitend. Ribben 14-22, ca. 1 cm hoog, zeer breed en stomp, met vlakke tuberkels. Areolen ovaal, 5-8 mm lang, 3-5 mm breed, grijs, 1-2 cm van elkaar verwijderd. Bedoorning bruin met donkerder top, later grijs wordend, recht; randdorens 10-15, 7-15 mm lang, zijdelings gericht; middendorens 2-5, 2-4 cm lang.

Bloem 70-75 mm lang, in anthese ca. 35 mm breed, iets scheef; kroonbladeren vuurrood met violette rand. Bloembuis 5-8 mm dik, wit tot zwart behaard. Nektarkamer 1,5-4 mm hoog, afgesloten door een diafragma, dat gevormd wordt door de basis van de primaire meeldraden. Helmdraden wit, overgaand in purper; helmknoppen geel; primaire meeldraden aan de basis 2-5 mm met elkaar vergroeid, de stamper als een manchet omvattend. Stamper roodachtig; stempellobben 4-7, 4-6 mm lang, lichtgroen tot geelachtig.

Vrucht rond, groen.

Zaad dofzwart, met onregelmatige arillusresten, iets groter dan dat van de var. *intertexta*; ca. 1,5 mm breed, ca. 2 mm hoog, ca. 1 mm dik.

Nomenclatuur

Ritter ontdekte deze planten in 1957 en beschreef ze in 1966. Het type-exemplaar is gedeponneerd in het herbarium van de Rijksuniversiteit te Utrecht onder nummer FR 692.

Donald stelde Ritters *M. celendinensis* als variëteit bij *intertexta*, een zienswijze waarbij wij ons aansluiten. Aangezien Donald de soort *celendinensis* degradeerde tot de rang van variëteit in combinatie met *Borzicactus* en wij, zoals eerder uiteengezet, de voorkeur geven aan de geslachtsnaam *Matucana* in relatie tot deze planten, is het maken van een nieuwe combinatie noodzakelijk geworden.

Verspreiding

De typevindplaats ligt tussen Celendin en Balsas, Dept. Cajamarca, Peru, op een hoogte van ca. 2300 m.

De planten schijnen nogal zeldzaam te zijn; bovendien is het verspreidingsgebied klein.

Opmerkingen

Deze plant wordt vaak verward met *M. aurantiaca*. De belangrijkste verschillen zijn gelegen in de bedoorning, de bloem en de zaden.

Bij *M. aurantiaca* zijn de dorens langer en talrijker, is de bloembuis dikker en is de bloem in zijn geheel geler van kleur. Het zaad is voorzien van de voor de *aurantiaca*-groep kenmerkende uitstekende micropyle.

Veldnummers

Hieronder volgt een overzicht van de veldnummers die gebruikt zijn in relatie tot deze variëteit, met daarbij, voor zover van toepassing, de namen, waaronder de planten in omloop gebracht zijn.

DM 21 (?)

DM 22

FR 692 Matucana celendinensis

KK 1039 Submatucana celendinensis Celendin 2000 m

(wordt vervolgd)

Corr.adres: Beatrixlaan 10, 7711 KG Nieuwleusen

Mesembryanthemaceae

FRANS NOLTEE en ARIE DE GRAAF

87. *Neohenricia* (L. Bolus) L. Bolus

(genoemd ter ere van Dr. M. Henrici, Oranje Vrijstaat)

De naam van dit geslacht was oorspronkelijk *Henricia*, doch die naam bestond reeds voor een mossengeslacht. Door het voorvoegsel 'neo' ontstond een nieuwe, thans geldige naam.

Het geslacht *Neohenricia* is monotypisch en de enige soort, *N. sibbettii*, behoort tot de dwergjes onder de Mesems. Alhoewel het plantje veel weg heeft van

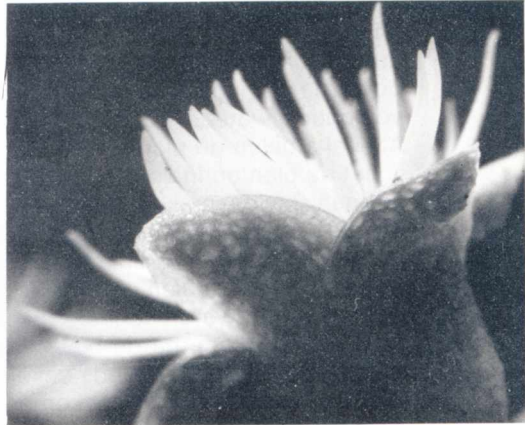
planten uit het geslacht *Titanopsis*, is het door de afwijkende bouw van de zaaddozen niet verwant aan dit geslacht. Met *Chasmatophyllum*, *Stomatium* en *Rhinephyllum* behoort *Neohenricia* tot de groep Stomatiinae.

Neohenricia sibbettii is min of meer kruipend en vormt zodoende een kleine zode. De bladeren ontstaan, steeds met 4 tegelijk (twee aan twee), aan de kruipende stengeltjes. Zij zijn knotsvormig en op de kop van de blaadjes voorzien van, naar verhouding, tamelijk grote wratten. Deze wratjes zijn lichter van kleur dan de bladeren, die, vooral bij een zonnige standplaats, een lila-achtige, grijsbruine kleur aannemen. De kleur van de wratjes vormt hiermee een leuk contrast.

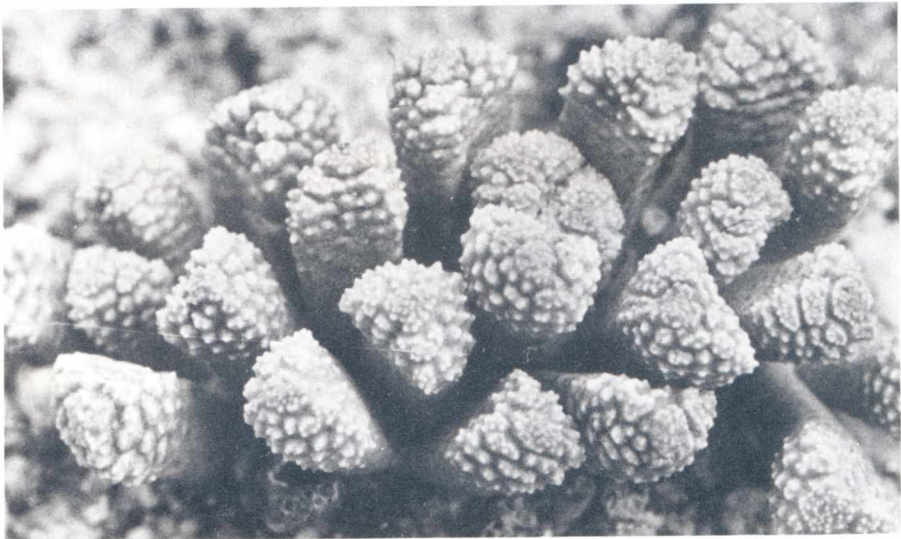
De plantjes bloeien gemakkelijk, met tamelijk langgesteelde, aanvankelijk crèmekleurige bloempjes. Na een dag verkleuren de bloemblaadjes tot roodachtig-geel. Het zijn nachtbloeiers en als bij zovele 's nachts bloeiende planten, geuren de bloemen. Als men 's avonds laat in de kas komt en er bloeien enkele *Neohenricia*'s, ruikt men ogenblikkelijk de aangename, zoete geur.

De cultuur van *N. sibbettii* is eenvoudig, gezien het feit dat de plantjes groei-

Neohenricia sibbettii.

Neohenricia sibbettii in bloei.

en van juni tot laat in het najaar. De rusttijd loopt van januari tot mei. Als grondsoort verlangen ze een zandige potgrond, bijv. bestaande uit 2 delen potaarde en 1 deel scherp, grof zand. Zij verlangen tijdens de groeiperiode voldoende water, vooral op zonnige dagen.

Al snel stoelen de plantjes uit en vullen de gehele pot. Aanbevelenswaardig is het de planten in schaalpjes te kweken, zodat zij voldoende ruimte hebben om naar believen alle kanten uit te groeien. In kleine potjes gaan de ranken al snel over de potrand hangen. De vermeerdering kan geschieden door rankjes af te snijden, enkele dagen te laten drogen en op te potten in zeer zandige grond. Zaaïen was tot voor enkele jaren niet mogelijk. Alle in cultuur zijnde planten waren kennelijk afkomstig van één en dezelfde geïmporteerde plant en er volgde na de bloei nimmer zaadvorming. Daarin is nu verandering gekomen doordat sinds enkele jaren soms zaad te koop wordt aangeboden. De zaailingen, voortgekomen uit dit zaad kunnen later weer zaden produceren en zodoende ons voorzien van steeds nieuwe plantjes.

In tegenstelling tot de andere 3 geslachten uit de Stomatiinae heeft *Neohenricia sibbettii* slechts een zeer beperkt natuurlijk verspreidingsgebied. Dit ligt in de Kaaprovincie bij Fauresmith.

Rotterdamseweg 88, 3332 AK Zwijndrecht

Finlandplein 5, 3244 AE Nieuwe Tonge

*
* *

De Sonora-woestijn (slot)

FRANK VANDENBROECK

De lagere vallei van de Rio Colorado

Dit gebied ligt grotendeels buiten het schiereiland Baja California. Het moet zeer groot opgevat worden: in het noordoosten strekt het zich uit tot de stad Phoenix (Arizona), in het zuidwesten tot Bahia Los Angeles in Baja California en in het zuidoosten tot Puerto Libertad op het Mexicaanse vasteland. Het gebied is duidelijk vlakker dan de andere delen van de Sonora-woestijn en sommige zones binnen het gebied behoren tot de meest aride van de hele woestijn. Men vindt er zongeblaterde lava-velden met vulkanen en kraterzones (bijv. het gebied rond de Pinacate-vulkaan), schaars begroeide zandvlaktes of duinen, granietrotsen en uitgestrekte zoutmeren (bijv. de Laguna Salada). Typisch voor deze vlakke gebieden zijn de vooral bij hoge temperaturen overal waarneembare fata morgana's of luchtspiegelingen die de indruk geven van water of poelen in de woestijn. Deze luchtspiegelingen zijn des te verwarrender daar in deze woestijnzones op bepaalde plaatsen reële soms met water gevulde zoutmeren voorkomen.

De vegetatie van de lagere gebieden van de vallei van de Rio Colorado is voor een groot gedeelte monotoon: in uitgestrekte zones bestaat de plantengroei voor zowat 95% uit een schaarse begroeiing van laag struikgewas, vooral creosoot (*Covillea*) en *Franseria spec.*, planten met uitgesproken xerofytische kenmerken. Het verschijnen van cactussen is weinig frequent.

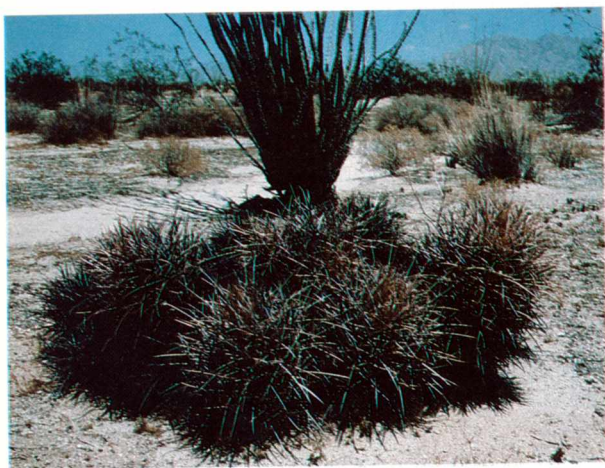
In de zanderige vlaktes rond en ten noorden van de Amerikaanse grens komt een typische groepenvormende bolcactus voor, namelijk *Echinocactus polycephalus*. De plant is zeer karakteristiek vanwege zijn zware, dichte bedoorning en de tot half bolvormige groepen uitstoelende groeiwijze. Als zodanig doet de plant denken aan vertegenwoordigers van het Chileense geslacht *Copiapoa*, vooral omdat ze ook voorkomt in een extreem woestijngebied en

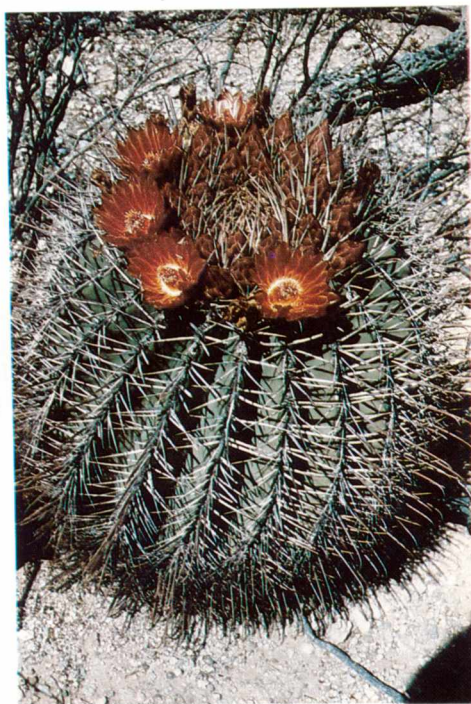
Ferocactus wislizenii.

Ferocactus covillei
(syn. *F. emoryi*) in
Zuid-Arizona.

Foto's van de schrijver.

Echinocactus polycephalus in het woestijngebied
van de vallei van de Rio Colorado.

Coryphantha recurvata
in het gebied van de
benedenloop van de
Rio Colorado.

bloeit met kleine gele bloemen. Waarschijnlijk hebben we hier te maken met een typisch voorbeeld van wat men in de botanie "convergentie" pleegt te noemen. De planten komen slechts voor in woestijnzones met een zeer extreem klimaat. Begeleidende cactusvegetatie is er weinig, behoudens sporadische exemplaren van *Echinocereus engelmannii*. Meer oostelijk verschijnen aarzelend de eerste nog kleinere exemplaren van *Carnegiea gigantea*. Op rotsachtige hellingen vindt men vormen van *Ferocactus wislizenii* en *F. acanthodes*. Als kleinere soorten komen, ook meer oostelijk, *Opuntia basilaris* (beavertail cactus) en *Mammillaria microcarpa* voor.

Het gebied rond de eigenlijke delta van de Rio Colorado heeft meestendeels zijn natuurlijke flora en fauna verloren vanwege de bouw van stuwdammen stroomopwaarts die het natuurlijke verloop van de rivier en de getijdenwerking aan banden hebben gelegd. Het effect van deze dammen was een regelrechte ecologische ramp daar de ontzaglijke rijkdom aan waterplanten, vissen, vogels en zoogdieren volkomen teloorging.

Het hoogland van Arizona

Dit gebied is samen met de reeds besproken "desierto central" in Baja California het interessantste gedeelte van de Sonora-woestijn. De vegetatie vertoont er een grote verscheidenheid en vormt, samen met typische sterk verweerde bergformaties, landschappen van een zonderlinge schoonheid die uniek zijn voor deze wereld.

Het hoogland van Arizona beslaat het noordoostelijke gedeelte van de Sonora-woestijn en situeert zich op een hoogte variërend van 150 tot 900 m. De vegetatie wordt hier hoofdzakelijk gekarakteriseerd door enkele grotere planten zoals de "paloverde" (*Parkinsonia microphylla*), een boomvormig uitgroeiende struik die in bladloze toestand via zijn immer groene schors het fotosynthetisch proces (bladgroenwerking) kan voortzetten, ijzerhout (*Oleña tesota*) en *Prosopis spec.*, beide eveneens tot bomen uitgroeiende planten. Voornoemde planten groeien meest op plaatsen met meer watertoevoer (zoals nabij rivierbeddingen) of vormen diepe paalwortels die ondergrondse waterlagen bereiken. Cactussen zijn er talrijk. De meest opvallende zijn de saguaro (*Carnegiea gigantea*), toncactussen (vooral *Ferocactus covillei*) en verschillende vertegenwoordigers van de geslachten *Opuntia* en *Cylindropuntia*. Ook de ocotillo (*Fouquieria splendens*) is er wijd verspreid.

Carnegiea gigantea is de bekende typische zuilcactus van Arizona waarvan het silhouet overbekend is via films en beeldverhalen. Hij is ranker en sierlijker dan de eerder plomp en woest uitzijende *Pachycereus* van Baja California. Men zou wellicht zonder overdrijving kunnen stellen dat *Carnegiea gigantea* de cactus is die het meest bestudeerd is. Sinds het begin van deze eeuw is er veel over geschreven, vooral in de Verenigde Staten. Van al de bevindingen omtrent de "saguaro" zijn wel de meest treffende diegene die het sterkst de harde strijd om het bestaan van deze plant in het licht stellen. Zo hebben onderzoeken aangetoond dat slechts gemiddeld een half dozijn zaailingen hun eerste levensjaar doorkomen op een totale jaarlijkse zaadproductie van vele duizenden zaden (een grote volwassen plant kan tot 200.000 zaden per seizoen voortbrengen). Een groot gedeelte der zaden gaat verloren aan vogels en mieren die weliswaar de verspreiding der zaden bevorderen maar ze tevens in vele gevallen consumeren. Jonge pas gekiemde zaailingen worden voor het grootste deel door regens weg- of ondergespoeld of zijn het slachtoffer van vraat. Verder ligt het groeiritme van zaailingen van *C. gigantea* bijna onvoorstelbaar laag. Na twee of drie jaar heeft het plantje nog slechts een

hoogte van enkele millimeters bereikt. Het latere groeiritme is meer variabel, doch als een gemiddelde kan gesteld worden dat pas na 8 jaar de plant 10 cm hoog is en het 40 jaar duurt om de 2 m te bereiken. Gemeten vanuit dit groeiritme kan aangenomen worden dat de grootste exemplaren een leeftijd bereiken die ligt tussen de 150 en 200 jaar. Bovenstaande bevindingen omtrent de saguaro kunnen in feite uitgebreid worden tot vertegenwoordigers van het geslacht *Ferocactus* die in hetzelfde gebied voorkomen. Alleen het groeiritme van *Ferocactus* lijkt aanmerkelijk hoger te liggen (7,5 cm hoogte in 4 jaar tijd).

Een der vegetatief interessantste delen van het hoogland van Arizona is het gebied ten noorden van het Mexicaanse grensplaatsje Sonoita dat door de Amerikanen in 1937 werd ingericht als het Organ Pipe Cactus National Monument. Het reservaat herbergt naast het meest noordelijk bestand van de reeds vermelde orgelpijpcactus *Lemaireocereus thurberi* mooie bestanden van *Carnegiea gigantea* en een kleine eveneens meest noordelijk voorkomende populatie van de senita-cactus *Lophocereus schottii*. Ook de overige vegetatie vertoont een rijke verscheidenheid en is voor een woestijngebied bepaald weelderig te noemen. Oude exemplaren van *Ferocactus covillei* zijn hier alom aanwezig. Typisch voor deze soort is zijn enigszins blauwige epidermis, de diep ingesneden ribben en de zwarte bedoorning. De planten bereiken in het gebied zowat een hoogte van 1,5 m. De bloemen zijn diep rood van kleur, waarbij de bloembladen aan de rand een iets gelige of oranje tint vertonen.

Interessant in dit gebied is het voorkomen van een speciale soort *Juniperus* die een hoge leeftijd kan bereiken. De oude uiterst traag groeiende planten vertonen een zeer grillig gekronkelde, bijna ijzerharde, stam en takken.

De vlakte van Sonora

De vlakte van Sonora situeert zich in de noorwesthoek van het Mexicaanse vasteland en is in feite een overgangsgebied tussen de noordelijke, uitgesproken aride streken en de meer regenrijke gebieden van zuidelijker Mexico. Landschappelijk zien we dan ook een langzame overgang van woestijn naar doornbos, d.w.z. naarmate men zuidelijker trekt wordt de begroeiing dichter. De nog voorkomende cactussoorten worden veelal aan het oog onttrokken door de struikbegroeiing en lage bomen. De saguaro's worden schaars en zijn minder goed ontwikkeld. Zij bereiken hier hun zuidgrens. *Ferocactus covillei* kan nog reusachtige afmetingen aannemen maar wordt ook zeldzaam. Talrijk voorkomend en meestal aan de voet van struiken groeiend vindt men vormen van *Mammillaria microcarpa*. Typisch voor deze gebieden is een struikvormige cactus van het geslacht *Rathbunia*. De soort die hier voorkomt heeft donkergroene leden met een open, korte bedoorning, groeit grillig struikvormig en bloeit met slanke buisvormige ietwat zygomorfe rode-rose bloemen.

De planten groeien in en tussen andere struiken. Het gaat hier vermoedelijk om de soort *R. sonorensis*.

De eilanden

In de Californische Golf, ook wel genoemd de Zee van Cortez, ligt een groot aantal eilanden, zeer ongelijk van grootte, die wat klimaat en vegetatie betreft over het algemeen nog droger en dorrer zijn dan het schiereiland en het vasteland. Toch zijn ze biologisch interessant omdat door het isolement van deze gebieden zich hier soorten konden ontwikkelen die endemisch zijn voor

één of enkele van de eilanden. Dit geldt ook voor enkele cactusspecies. Zo is bekend dat *Ferocactus diguetii* slechts op enkele eilanden in de Californische Golf voorkomt. Hetzelfde geldt voor vertegenwoordigers van de geslachten *Mammillaria* en *Echinocereus* waarvan sommige endemisch zijn op één bepaald eiland.

Literatuur:

"Discovering the Desert" door William G. McGinnies. The University of Arizona Press. Tucson, Arizona.

Van Akenstraat 66, B 1850 Grimbergen

Aloe boiteui en Aloe ankabeensis, twee kleine Aloë's*

W. STERK

Nog een paar uit Malagasy (het eiland Madagascar) afkomstige soorten. *Aloe boiteui* is in 1939 door Boiteau gevonden in het zuid-oosten van het eiland, in de omgeving van Fort Dauphin. In 1942 is deze soort door Guillaumin beschreven. Een nadere vindplaats is niet aangegeven. De rozetten bestaan uit een tiental bladeren, die volgens de beschrijving 20 cm lang kunnen worden, maar bij mijn plant niet meer dan 15 cm halen. Ze zijn niet meer dan één tot anderhalve centimeter breed. Ze zijn matgroen met wat onduidelijke, overlangse strepen of vlekken. De randen zijn lichter, soms wat rose, met kleine tandjes. Ze zijn glad, met een bijna vlakke bovenkant en een ronde bolle onderkant. Van onderuit worden stekken gevormd, waardoor ze goed te vermeerderen zijn.

De 15 cm lange bloemstengel draagt een tiental hangende 2,5 cm lange, karmijnrode bloemen. Ze zijn aan de basis licht gezwollen en komen aan de groengepunte toppen zelden helemaal open. Wel steken de meeldraden en de stempel uit de bijna gesloten bloemen naar buiten. Vooral door deze bloemen wijkt deze soort in zoveel opzichten van de andere kleine Madagascar-soorten af, dat het moeilijk is haar ergens bij in te delen.

Helaas is een groot aantal soorten die we in de boeken vinden, nergens meer levend aanwezig, zodat we er geen goed beeld meer van kunnen krijgen.

In de handel of bij kwekerijen zult u deze merkwaardige plant waarschijnlijk niet vinden. Het wordt steeds minder lonend zeldzame of voor de massa-teelt minder geschikte soorten in cultuur te nemen. Het handelsassortiment omvat dan ook steeds minder soorten. Gelukkig zijn er nog beurzen, waar liefhebbers hun overschotten aanbieden. Helaas zien we zelfs daar steeds meer planten zonder naam. In de handel zijn de naamkaartjes vrijwel verdwenen of totaal onbetrouwbaar.

Een paar jaar geleden kreeg ik van Jan Linden in Hoensbroek een plantje waarbij de naam *Aloe ankabeensis* stond. Later zag ik deze soort onder de naam *Aloe ankaboensis*. Ik zag dit plantje ook in de hortus van de V.U. in Amsterdam. Ik kon de herkomst nagaan tot bij Van Donkelaar in Werken-dam, die mij vertelde dat het uit Engeland afkomstig was en dat hij er, net zo min als ik, een beschrijving, of de oorspronkelijke vindplaats van had kunnen achterhalen.

* Aflevering 26 in de serie "Een vetplantje voor het raam".

Aloe ankabeensis

Foto's van de schrijver

Aloe boiteaui

A. ankabeensis is dus nog een nomen nudum, een ongeldige naam. Dat is wel jammer, want het plantje hoort tot de kleine goed te kweken soorten, zowel voor de kas als voor in huis. De bloei valt evenals bij de vorige soort in het najaar, oktober of november.

Het plantje lijkt wat op de vorige soort, maar meer nog op de uit Transvaal afkomstige *A. thompsoniae*.

Het is een van onderuit spruitend plantje, dat stengels vormt van 8 cm hoog, met een twaalfstal bladeren. Deze zijn 12 cm lang, soms iets langer en 1 cm breed, glanzend groen met enkele langwerpige, bijna witte vlekken. De randen zijn wat rood aangelopen en dragen kleine tandjes. De 18 cm lange bloemstengel draagt ongeveer zestien bloemen. Deze zijn licht oranje-rood aan de basis en daar iets opgezwollen. Ook de bloembuis is in het midden wat gezwollen. Naar de top toe gaat de kleur over naar lichtgeel met een groene middenstreep. De tot 22 mm lange bloembuis is tot de helft gespleten.

Meeldraden en stamper zijn vrijwel even lang, zodat de stempel niet tussen de helmknoppen uitsteekt. De helmraden zijn wit tot lichtgeel. Tot nu toe heb ik er geen vruchten op gezien.

Als een van de lezers iets meer van deze soort weet, zou ik het graag horen.

Op de kaart van Madagascar vond ik een plaats Ankazobe, ongeveer in het midden van het eiland. Het lijkt mij mogelijk dat deze plaatsnaam iets met de naam van dit plantje te maken heeft.

Ik kweek deze plantjes in potgrond met wat extra grof zand en wat klei.

Literatuur:

A.B. Pullen *Aloe thompsoniae*, *Succulenta* 1985: 88

Wevestraat 89, 5708 AE Helmond

Waar is de I.O.S. mee bezig?

R. BREGMAN

De I.O.S. (international organization for succulent plant study) is een organisatie die zich ten doel stelt de studie van succulente planten te bevorderen. Hiervan zijn een aantal prominente botanici en andere specialisten op het gebied van cactussen en andere succulenten lid. Deze mensen komen een keer per 2 jaar bij elkaar. In 1984 heeft men het plan opgevat om de hele cactusfamilie opnieuw systematisch te bewerken omdat de nomenclatorische chaos wel erg groot begon te worden. Hun gedachten werden in 1986 gepubliceerd in "Bradleya", het jaarboek van de Britse succulentvereniging. Het komt er in het kort op neer dat de I.O.S. voorstelt om de Cactaceae te verdelen in 85 geslachten in plaats van de meer dan 200 volgens de indeling van Backeberg. Dit heeft o.a. tot gevolg dat geslachten als *Notocactus*, *Lobivia*, *Matucana*, *Trichocereus*, *Sulcorebutia* en vele andere ingeburgerde geslachtsnamen zouden moeten verdwijnen. Dit artikel spreekt nadrukkelijk van een voorlopige indeling, een concept van genera zoals dit in de ogen van de I.O.S.-leden wenselijk is. Verder onderzoek is dus noodzakelijk om tot een definitieve nieuwe indeling te komen.

Afgezien van het feit dat de werkwijze van de I.O.S. op z'n zachtst gezegd weinig wetenschappelijk genoemd kan worden (men moest zijn hand opsteken als men het met de handhaving van een geslacht eens was!), heeft het bewuste artikel in "Bradleya" al het nodige stof doen opwaaien, vooral in de hoek van de Lobivia- en Sulcorebutia-liefhebbers.

Op zichzelf is het doel van de I.O.S. best zinvol: het is inderdaad hard nodig om orde in de chaos te scheppen en een aantal van de Backeberg- en Ritter-geslachten naar het rijk der synoniemen te verwijzen, maar dat moet dan wel op een taxonomisch verantwoorde wijze gebeuren. Men moet wel goed beslagen ten ijs komen om bijvoorbeeld geslachten als *Lobivia* en *Notocactus* te laten opgaan in resp. *Echinopsis* en *Parodia*.

Maar wat lees ik in Bradleya 1987? De heren Hunt en Taylor brengen hierin o.a. vele *Notocactus*-soorten over naar *Parodia*, *Sulcorebutia*-soorten naar *Rebutia* en *Lobivia*-soorten naar *Echinopsis*. Ik dacht dat het artikel uit 1986 een soort richtlijn was voor de toekomstige taxonomische studies zoals monografieën, maar deze heren gaan hieraan voorbij en produceren nu al tientallen nieuwe combinaties zonder gedegen onderzoek. Dit laatste moet ik wel concluderen als ik lees dat de type-soort van *Loxanthocereus* (*L. acanthurus*) bij *Cleistocactus* wordt ondergebracht terwijl men *L. acanthurus* in het artikel uit 1986 in het geslacht *Haageocereus* plaatste. Ook het onderbrengen van de oude geslachten *Echinomastus*, *Toumeyia* en *Ancistrocactus* in een groot geslacht *Sclerocactus* slaat nergens op. Nee, geef mij dan maar de werkwijze van Prof. Anderson (o.a. revisies van *Neolloydia* en *Thelocactus*). Men kan het er niet mee eens zijn (b.v. *Hamatocactus setispinus* bij *Thelocactus* voegen) maar het is tenminste goed gefundeerd onderzoek.

Ik kan de nieuwe combinaties van Hunt en Taylor niet anders kwalificeren dan een wel heel goedkope manier om je naam aan een plantensoort te verbinden. Op deze wijze vergroot men de nomenclatorische chaos in plaats van deze te verminderen.

NIEUWBESCHRIJVING

Notocactus scopa var. **xicoi** Abraham var. nov., een nieuwe, Braziliaanse variëteit van **Notocactus scopa**

WOLF-RAINER ABRAHAM

Corpus solitarium ad 11 cm diametitur et ad 60 cm longum est tumque fistuliformiter curvatum est et basi in terra iacet; epidermis glauca est.

Costae 21-28 (ratio medialis arithmetica 26 plantarum 23 est) planae, ad 4 mm altae, ad perpendiculum vel aliquo tortae decurrunt.

Areolae novae maxime lanatae sunt, rotundae, 3 mm diametientes et 3-5 mm inter se distantes; inter areolas demersiones ad 1 mm altae sunt; lana areolarum aetate tarde modo amittitur.

Spinae albae marginales 20-25, 4-6 mm longae, rectae et in latera radiantes, spinis marginalibus areolarum vicinarum inter se tangentibus et textentibus; 8-10 (plerumque 8) centrales, 10-17 mm longae, rubrae ad fuligineae, rectae, pungentes quarum una paene semper ad perpendiculum distat ceteris eam circumdantibus et oblique in altitudinem marginalium stantibus; raro haec spina una non perspicue discerni potest tumque oblique sursum directa est, sed hoc in 5 de 100 plantis examinatis tantum accidit.

Flos 30 mm longus et 35-40 mm latus est; **pericarpellum** lana brunnea, qua sursum magis fuliginea est obtectum est; bracteola omnino lana occultantur et 2-3 saetas albas, ad 10 mm longas gerunt; **folia perianthii** sulphurea ad flava, lanceolata, 5 mm lata, 15-20 mm longa, obtusa acumine non hamato insito; **stamina** flava, usque ad 2 mm sub margine inserta, nectario praesente; **pistillum** rubrum 20 mm longum, **stylus** canaliculatus 18 mm longus est; **stigmata** ad 9 eodem colore ut stylus 2-3 mm longa sunt et moderate varicantur; flores steriles sunt. **Fructus** omnino lana et saetis pericarpelli obtectus ad 8 mm longus et 5 mm latus est, maturescens siccatur tumque parte tertia inferiore ad libram aperitur.

Semina 0,7 mm longa et 0,7 mm lata, 1000 grana 177,6 mg pendunt; **testa** nigra, obsolete nitida cellulis ovalibus ad rotundis concameratis et foveolis punctatis instructa est; **micropyle** ut nucamen clarum discerni potest; **umbilicus** nucamen perspicuum eminens est; **strophiola** cremeo-ferruginea est.

Habitat: in sole pleno in clivo praecipiti in orientem verso in civitate Pedras Altas, Rio Grande do Sul, Brasilia, in altitudine 200 m una cum Notocacto mammuloso (Lem.) Berger ex Backeberg, Notocacto arechavaletai (Speg.) Herter et specie Wigginsiae. Substrato stationis pH 5,2 est.

Holotypus depositus in Succulentario Universitatis Coloniae Agrippinae cum statione accurata sub numero WRA 332.

Beschrijving

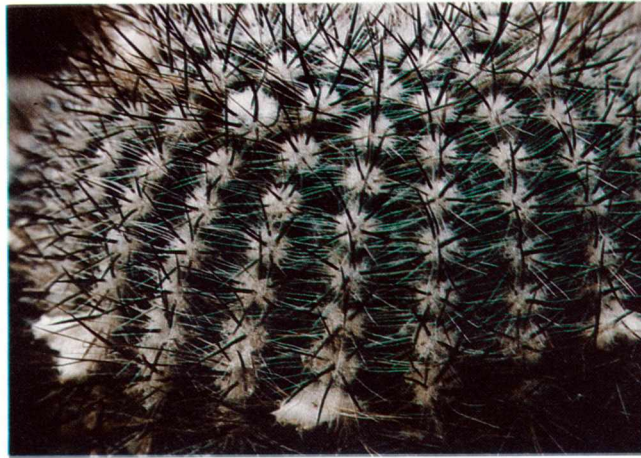
Lichaam enkelvoudig, tot 11 cm diameter en tot 60 cm lang, dan pijpvormig gekromd en met de basis op de aarde liggend; epidermis blauwgroen.

Ribben 21-28 met een rekenkundig gemiddelde over 26 planten van 23 ribben; ribben vlak, ongeveer 4 mm hoog, recht tot licht gedraaid.

Areolen in de nieuwgroei sterk met wol bedekt, rond, 3 mm in diameter, 3-5 mm van elkaar verwijderd; de areoolwol verdwijnt slechts langzaam met de tijd. Tussen de areolen is de rib ongeveer 1 mm ingezonken.

Dorens: Ongeveer 20-25 witte randdorens, 4-6 mm lang, recht, stralend zijwaarts gericht, daarbij de dorens van de nabijgelegen areolen rakend en overlappend; 8-10 (meestal 8) middendorens, 10-17 mm lang, roodbruin tot zwartbruin, recht, stekend; een van de middendorens is bijna altijd loodrecht afstaand, waarbij de andere middendorens dan in een krans schuin afstaand er omheen staan. Af en toe is de centrale middendoren niet duidelijk te herkennen; hij staat dan schuin omhoog gericht. Dit is echter maar bij 5% van de onderzochte planten het geval.

Bloem 30 mm lang, 35-40 mm breed, vruchtbeginsel bedekt met bruine wol, die naar boven toe meer donkergrijs is; **bracteolen** volledig onder de wol verborgen en bezet met 2-3 witte, tot 10 mm lange borstelharen; **bloembladeren** zwavelgeel tot geel, lancetvormig, 5 mm breed, 15-20 mm lang, stomp met klein puntje dat niet gehaakt is; **meeldraden** geel, ingeplant tot 2 mm onder de zoom; nektarkamer aanwezig; **stamper** rood, 20 mm

Notocactus scopae var. *xicoi* (WRA 332)
links: op de groeiplaats
boven: detail van het lichaam

lang waarvan 2 mm betrekking hebben op de stempel, gegroefd; stempel dezelfde kleur als de stamper, met ongeveer 9 stempellobben, 2-3 mm lang, weinig gespreid. Zelfsteriel.

Vrucht volledig bedekt met wol en borstelharen, tot 8 mm lang en 5 mm breed, bij rijpheid verdrogend en zich dan in het onderste derde deel horizontaal openend.

Zaad 0,7 mm lang en breed, 1000 korrels wegen 177,6 mg, testa zwart, matglanzend, testacellen ovaal tot rond, bolvormig, met putjes; **micropyle** in een duidelijk herkenbare punt, **umbilicus** kleiner maar met een duidelijke verhoging.

Strophiola crème-roestkleurig.

Habitat: de planten groeien in de volle zon op een naar het oosten gerichte, steile helling bij Pedras Altas, Rio Grande do Sul, Brazilië, op 200 m boven zeeniveau. Ze groeien sympatrisch met *Notocactus mammulosus* (Lem.) Berg. ex Backbg., *Notocactus archavaletai* (Speg.) Herter en een *Wiggisia spec.* De pH van het substraat is ongeveer 5,2.

Het **holotype** werd onder het nummer WRA 332 gedeponeerd in het Herbarium van de Universiteit van Keulen te zamen met de exacte groeiplaats.

Deze variëteit van *Notocactus scopae* werd door een kennis van Francisco Stockinger (Porto Alegre, RGdS) gevonden toen hij op zoek was naar een estancia (boerderij). Daar hij de interesse van Stockinger voor cactussen kende, nam hij enkele planten voor hem mee. Later ging Stockinger er zelf heen en verzamelde de planten onder zijn nummer FS 310. In 1985 bezochten Ari Nilson (Porto Alegre) en auteur dezes de groeiplaats. Als resultaat van het onderzoek ter plekke en aansluitende bestudering thuis is hier de beschrijving gegeven, waarbij in de naam Francisco Stockinger geëerd is. De naam "xicoi" is afgeleid van de bijnaam van Stockinger, Xico. Met deze vernoeming wil ik tegelijk Francisco Stockinger bedanken voor al zijn hulp op onze gezamenlijke reis in 1985/86 zonder welke deze reis op die manier niet mogelijk zou zijn geweest.

De variëteit onderscheidt zich van het type voornamelijk door het verhoogde aantal middendorens, waardoor de planten een roodbruin uiterlijk krijgen. Dit is des te opvallender op de natuurlijke groeiplaats, omdat daar zoals bij alle variëteiten van *Notocactus scopa*, de areoolwol sterk gereduceerd is. Verdere verschillen zijn het geringere aantal randdorens, het lagere aantal ribben en het iets grotere plantelichaam. De verschillen zijn naast elkaar in een tabel gezet.

De verzorging is gelijk aan die van de type-variëteit: een droge overwintering bij minimaal 5°C, normaal water in de zomer, een licht zuur, goed doorlatend substraat. Bloeitijd mei-juni.

Tabel

Vergelijkingstabel tussen *Notocactus scopa* (Sprengel) Berger ex Backeberg var. *scopa* en *N. scopa* var. *xicoi* Abraham.

	var. <i>scopa</i>	var. <i>xicoi</i>
Lichaam	meestal enkelvoudig tot 50 cm lang, 8-10 cm diameter	enkelvoudig tot 60 cm lang, 7-11 cm diameter
Epidermis	groen tot donkergroen	donkergroen tot blauwgroen
Ribben	30-35 (Krainz)	21-25(-28)
gemiddeld	27*	23
Randdorens	tot 40	ongeveer 20-25
Middendorens	3-4 alle even lang roodachtig tot zwartachtig	8-10 alle even lang roodbruin
Bloemen	4 cm breed	4 cm breed
petalen	zwavelgeel	zwavelgeel tot geel
stamper	rood	rood
stempel	rood	rood
receptacu- lumwol	bruin	bruin

* In 1982 kon *N. scopa* var. *scopa* op de groeiplaatsen bij Piriapolis (WRA 1), Maldonado (WRA 17) en Minas (WRA 160) bestudeerd worden. De 100 onderzochte planten hadden een ribbenaantal van 23 tot 30 met een gemiddelde van 27.

Beschreibung

Körper solitär, bis 11 cm Durchmesser und bis zu 60 cm lang, dann pfeifenförmig gekrümmt und mit der Basis auf der Erde liegend. Epidermis blaugrün; 21-28 Rippen, arithmetisches Mittel aus 26 Pflanzen 23 Rippen; Rippen flach, etwa 4 mm hoch, gerade bis leicht gedreht verlaufend. Zwischen den Areolen befinden sich etwa 1 mm tiefe Einbuchtungen; die Areolen sind im Neutrieb stark bewollt, rund, 3 mm Durchmesser, 3-5 mm von einander entfernt. Die Areolenwolke verliert sich im Alter nur langsam. Dornen: Etwa 20-25 weiße Randdornen, 4-6 mm lang, gerade und seitlich strahlend, wobei sich die Randdornen benachbarter Areolen berühren und überschneiden; 8-10, meist 8 Mitteldornen, 10-17 mm lang, rot- bis schwarzbraun gefärbt, gerade, stechend; einer der Mitteldornen steht fast immer senkrecht, während die anderen Mitteldornen ihm im Kreis umgeben und schräg zur Ebene der Randdornen stehen. Vereinzelt ist der zentral stehende Mitteldorn nicht klar zu erkennen und weist dann schräg nach oben. Dies ist aber nur bei etwa 5% der untersuchten Pflanzen der Fall. Blüte: 30 mm lang, 35-40 mm breit, Fruchtknoten eingehüllt in braune Wolle, die oben mehr dunkelgrau ist; Bracteolen völlig unter der Wolle verborgen und 2-3 weiße, bis 10 mm lange Borsten tragend; Blütenblätter schwefelgelb bis gelb, lanzettförmig, 5 mm breit, 15-20 mm lang, stumpf mit aufgesetzter Spitze, die nicht gehakt ist; Staubblätter gelb, Insertionen bis 2 mm unter dem Saum, Nektarlinie vorhanden; Stempel rot, 20 mm lang, davon entfallen 2 mm auf die Narbe, gerillt; Narbe gleichgefärbt wie der Griffel, mit etwa 9 Narbenästen, 2-3 mm lang, mäßig spreizend. Selbststeril.

Frucht völlig in die Wolle und die Borsten des Fruchtknotens eingehüllt, bis 8 mm lang und 5 mm breit, bei der Reife vertrocknend und dann im unteren Drittel horizontal öffnend. Samen 0,7 mm lang, 0,7 mm breit, 1000-Korn-Gewicht: 177,6 mg, Testa schwarz, matt glänzend, Testazellen oval bis rund, gewölbt, grubig punktiert; Mikropyle als deutlicher Zapfen erkennbar; Umbilicus kleiner, deutlich vorgewölbter Zapfen. Strophiola creme-rostfarbig. Die Pflanzen wachsen in voller Sonne an einem nach Osten weisenden, steilen Hang in der Gemeinde Pedras Altas, Rio Grande do Sul, Brasilien, in 200 m Seehöhe zusammen mit *Notocactus mammulosus* (Lem.) Berger ex Backeberg, *Notocactus arechavaletai* (Speg.) Herter und einer *Wigginsia* sp. Der pH-Wert des Substrates am Standort liegt bei 5,2. Der Holotypus wurde unter der Nummer WRA 332 im Herbarium der Universität Köln hinterlegt zusammen mit dem genauen Fundort. Feldnummern: FS 310, WRA 332.

Ik wil de heer J. Theunissen bedanken voor het maken van de Latijnse diagnose en mijn reisgezellen Francisco Stockinger en Ari Nilson voor hun hulp en inzet tijdens onze gezamenlijke reis.

Sandweg 2, D 3171 Hillerse

Vert.: Ludwig Bercht

*
* *
*

Melocactus pruinosus Werdermann 1934 - Een vergeten soort herondekt!

PIERRE J. BRAUN

Deze soort, die meer dan een halve eeuw geleden werd beschreven, gold tot op heden als niet meer te vinden; ook Buining en Horst konden de soort ondanks intensief zoeken niet terugvinden (Buining 1974). Het is echter zeker dat een van de thans bekende blauw berijpte soorten uit het centrale deel van Bahia/Brazilië tot de enge verwantschap van *Melocactus pruinosus* behoort. In aanmerking komen in eerste aanleg *M. azureus* Buin. & Bred., *M. warasii* Pereira & Bueneker, *M. krainzianus* Buin. & Bred., *M. glaucescens* Buin. & Bred., *M. zehntneri* (Br. & R.) Werd., *M. axiniphorus* Buin. & Bred., *M. concinnus* Buin. & Bred. en *M. robustispinus* Buin. & Bred. De laatstgenoemde *Melocactus* groeit in het grensgebied met Minas Gerais tot in het noordelijke gedeelte van die staat en voldoet nauwelijks aan de beschrijving van *M. pruinosus*. Ook *M. azureus*, *M. krainzianus* en *M. warasii* hebben nauwelijks iets gemeen met de beschrijving van *M. pruinosus*.

Een taxon dat dicht bij de vindplaats van *M. pruinosus* (bij Ventura) gevonden werd, is *M. spec.* HU 515, een plant uit de verwantschapsgroep van *M. zehntneri*. Werdermann zal deze plant evenwel niet bedoeld hebben, want hij kende *M. zehntneri*. Ten eerste gaf hij in 1933 een afbeelding van een plant uit de verwantschap van *M. zehntneri* en ten tweede schrijft hij bij de publikatie van *M. horridus* Werd. 1934: "De soort groeit dikwijls te samen met *Melocactus zehntneri* (Br. & R.) Werd. comb. nov. ..." (p. 228). De bewering van Ritter, dat Werdermann *M. zehntneri* niet gekend heeft (Ritter 1979), is derhalve fout.

Sinds kort kennen we *Melocactus spec.* HU 635, die ten noordnoordwesten van Ventura gevonden werd. Helaas heeft Werdermann geen exacte vindplaats opgegeven, zodat niet uitgegaan kan worden van de identiteit van een groeiplaats. Uit een vergelijking van de beide beschrijvingen blijkt echter snel dat het hier dezelfde soort betreft (zie tabel).

Na verschillende studiereizen in Brazilië (1979-1987) ben ik er thans van overtuigd, dat ook *M. glaucescens* zonder twijfel behoort tot *M. pruinosus*.

TABEL

Vergelijking tussen *Melocactus glaucescens* Buin. & Bred., *Melocactus pruinosus* Werd. en *Melocactus spec.* HU 635.

Kenmerk	<i>M. glaucescens</i> ¹	<i>M. HU 635</i> ²	<i>M. pruinosus</i> ³
plant	enkel, ± bolvormig	idem	idem
hoogte	tot 14 cm	10 cm	10-12 cm
breedte	tot 14 cm	11-14 cm	11-14 cm
kleur	grijsgroen/blauw	idem	idem
cephalium			
breedte	tot 7 cm	idem	idem
hoogte	tot 2,5 cm	idem	afgeplat
wol	kort, crèmewit	idem	idem
borstels	bijna geen	middelmatig	veel
ribben	8-14	8 (-9)	9-10
bovenkant	scherp	idem	idem
hoogte	tot 3 cm	idem	idem
basis	afgeplat	idem, tot 4 cm	afgeplat
bijlvormig verhoogd tussen de areolen	ja	ja	ja
lengtegroeven	gegolfd	idem	idem
areolen	rond	rond	?
diameter	tot 4 mm	5-7 mm	?
wol	eerst crèmewit, later grijs, vervolgens kaal	idem	idem
afstand	1,0-1,8 cm	idem	1,5 (-2) cm
dorens	grijs, donkere punt	idem	idem, punt ?
in nieuwgroei	eerst roodbruin	idem	idem
vorm	priemend	idem	idem
randdorens	7, 5 daarvan groter	idem	5-9, 5-6 groter
lengte onderste	tot 25 mm	tot 28 mm	tot 30 mm
lengte andere	korter, bovenste tot 11 mm	korter, bovenste 11-17 mm	korter, bovenste 10 mm
inplanting	radiaal	idem	idem
teruggebogen	ja	ja	ja
middendoren	1	1	0-1
lengte	tot 15 mm	17-20 mm	tot 20 mm
basis	verdikt	idem (glauc.)	onbekend
bloem	zie originele beschrijving	idem (glauc.)	onbekend
vrucht	knotsvormig	knotsvormig	onbekend
lengte	tot 12 mm	17-20 mm	
breedte	tot 6 mm	idem	
doorsnede	rond	idem	
kleur	roodachtig	roodachtig	
schubjes	neen	enkele	
zaad	zwart	zwart	onbekend
lengte	1,0-1,3 mm	idem	
breedte	0,8-0,9 mm	idem	
vorm	bol- tot helmvormig	idem	
habitat	Brazilië, Bahia, ten westen van Morro de Chapeu, op zandsteen	Brazilië, Bahia, ten NNO van Morro de Chapeu, ten NNW van Ventura, op zandsteen	Brazilië, Bahia, Ventura, ten oosten van Morro de Chapeu, op zandsteen

1 Gegevens naar Buining (HU 219) en Braun (HU 219 en Br. 63)

2 Gegevens naar Braun (HU 635)

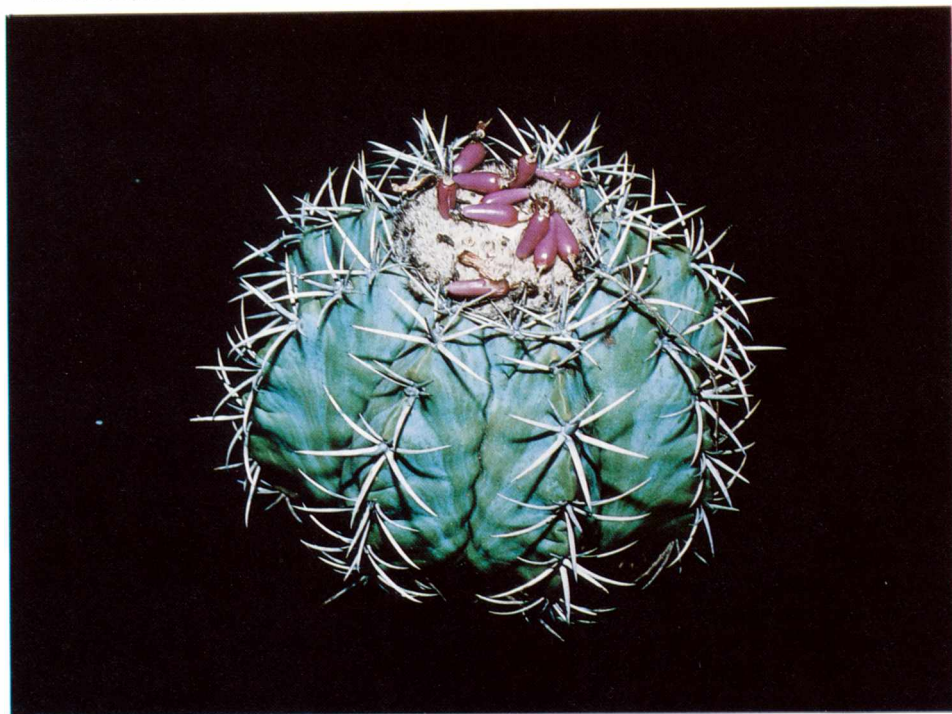
3 Gegevens naar Werdermann

Melocactus glaucescens Br 63 op de groeiplaats

Melocactus spec HU 635

Foto's van de schrijver

De verschillen tussen *M. glaucescens* en *M. spec.* HU 635 zijn slechts tendentiële en van geringe betekenis. Afwijkend zijn slechts de kenmerken "aantal ribben" en "cephaliumborstels". Buining (1972) geeft voor *M. glaucescens* 11 ribben aan, maar in de afbeelding van een plant bij de nieuwbeschrijving kan men al meer ribben tellen. De afbeeldingen van Braun (1980), Heimen en Paul (1984) en Hovens (in Eerkens 1984) bevestigen het hogere aantal ribben. Buining (1974, en in Backeberg 1976) toont echter ook een plant met maar 8 ribben! Eigen waarnemingen op diverse groeiplaatsen geven een variatie van 8 tot 14 ribben. *Melocactus* HU 635 bezit meestal 8 ribben, bij uitzondering 9, maar dat ligt dan nog binnen de variatiebreedte van *M. glaucescens*.

Het cephalium van *M. glaucescens* is opvallend wit en draagt bijna geen borstels. Normaliter bezit *M. glaucescens* minder dan 20 borstels per cephaliumareool. Bij *M. spec.* HU 635 telt men steeds iets meer dan 20 borstels per areool (gemiddeld 25). Werdermanns omschrijving "permultisetis" is in dit opzicht helaas nauwelijks juist te interpreteren.

Ondanks deze geringe verschillen kunnen we dus vaststellen, dat *Melocactus* HU 635 gezien de groeiplaatsen en de kenmerken de verdwenen *M. pruinosus* is; het gevolg is dat *M. glaucescens* als conspecifiek aangeduid moet worden en daarmee als synoniem van *M. pruinosus* beschouwd moet worden.

In dit verband lijkt het zinvol een blik te werpen op *Melocactus concinnus* Bruin. & Bred. Het verspreidingsgebied is relatief groot en overlapt volgens de huidige kennis dat van *M. pruinosus/glaucescens*. Zowel gezien het plantelichaam als ook de generatieve organen zijn beide taxa nauw verwant met elkaar. Het zou daarom zinvol kunnen zijn *M. concinnus* de rangorde van variëteit te geven.

Melocactus pruinosus Werdermann

in Notizbl. Bot. Gart. Berlin 12: 228-229, 1934.

Type: Werdermann 3285 (B, tijdens de 2e wereldoorlog verloren gegaan en niet meer teruggevonden).

- Backeberg, C.: Die Cactaceae IV (pag. 2587-2588), VEB Gustav Fischer Verlag, Jena 1960.
- Buining, A.F.H.: *Melocactus* in Brazil, in Cact. Succ. Journ. US XLVI(5): 206-212, 1974.
- Taylor, N.P.: Notes on the genus *Melocactus* (1): E. Brazil, in Cact. Succ. Journ. GB 42(3): 63-70, 1980.
- Ritter, F.: Kakteen in Südamerika I, Spangenberg 1979.

Waarschijnlijk identiek: *Melocactus spec.* HU 635, in Uebelmann, W. & Braun, P.: 25 Jahre HU, Flora-Buchhandel, Titisee-Neustadt 1984 (materiaal gedeponeerd onder ZSS 58-TP-84, ZSS 58-AA-60).

Synoniem: **Melocactus glaucescens** Buining et Brederoo, in Cact. Succ. Journ. US 44(4): 159-161, met. afb., 1972, type: HU 219 (U).

- Braun, P.: Afb. *Melocactus glaucescens*, in Kakteen/Sukkulenten 15(3): 77, 1980.
- Buining, A.F.H.: Afb. *M. glaucescens*, in Succulenta 53: 64, 66, 1974; Afb. *M. glaucescens*, in Backeberg, C.: Das Kakteenlexikon, 3e editie, Fischer Verlag, Stuttgart 1976 Afb. 492.
- Diers, L. & Buining, A.F.H.: REM-Afb. *M. glaucescens*, in Kakt. and. Sukk. 25(1): 4, Afb. 5, 6, 7; 1.c.(2): 29, Afb. 11, 1974.
- Heimen, G. & Paul, R.: Afb. *M. glaucescens*, in Kakt. and. Sukk. 35(2): 41, 1984.
- Hovens, J.: Afb. *M. glaucescens*, in Eerkens, G., Succulenta 63(1): 17, 1984.
- Wirth, A.: Afb. *M. glaucescens*, in Kakteen und andere Sukkulente - Kalendar, Blad juli, Verlag Steinhart, Titisee-Neustadt 1983.

Hauptstr. 83, D 5020 Frechen 1

Vertaling: L. Bercht

Gymnocalycium Pfeiff.

PETER MANSFELD

*Gymnocalycium
uruguayense*

In 1845 stelde de Duitse arts en cactoloog L. Pfeiffer het geslacht *Gymnocalycium* op voor een aantal soorten die tot dan toe in het "verzamelgeslacht" Echinocactus ondergebracht waren.

De soorten van het geslacht *Gymnocalycium* hebben als kenmerk de naakte (= zonder beharing of bedoorning) bloemen met duidelijke schubben op de bloembuis. Deze kenmerken liggen ook ten grondslag aan de naam: gymnos = naakt en calyx = buis.

Dit grootste Zuidamerikaanse geslacht van bolcactussen met rond 100 soorten is bij ons zeer geliefd, ook bij de vele vensterbankkwekers. Bijna alle Gymno's zijn probleemloze planten die gemakkelijk in bloei komen. In de zomer lusten deze planten een aardig slokje water.

Droge overwintering bij temperaturen boven de 4°C is voor de meeste soorten toereikend om het volgende jaar weer van de planten te kunnen genieten.

De afgebeelde plant is *Gymnocalycium uruguayense* (Ar.) Br. & R., een soort die voorkomt in Uruguay, o.a. in de omgeving van Montevideo. De meeste planten van deze soort bloeien met een groenachtig tot citroengele bloem maar er zijn ook rosebloeiende en zelfs bijna roodbloeiende exemplaren aangetroffen.

Een uitstekende plant voor elke rechtgeaarde cactusliefhebber, zowel beginner als gevorderde.

Hansa 1, DDR 2500 Rostock

Vert.: Ludwig Bercht

Kaktusy/Sukulenty, jaargang 7 (1986)

Nr. 1 Lux en Stanik komen tot de slotsom dat in Mexico slechts twee *Echinomastus*-soorten groeien: *E. unguispinus* en *E. durangensis* en hun variëteiten. Met korte notities bij een plaatje worden voorgesteld: *Neoporteria nidus*, *Echinofossulocactus obvallatus*, *Trichocereus schickendantzii*, *Graptopetalum filiferum*, *Crassula perforata* en *Senecio haworthii*. Sykora geeft waardevolle tips voor de verzorging van *Tillandsia*'s. Matis gaat in op de cultuur en vermeerdering van *Tylecodon reticulatus*. In de negende aflevering over *Euphorbia* houden Matis en Vrskovy zich deze keer bezig met het complex *E. clava/E. loricata* met daarbij *E. bupleurifolia*. Cactussen als geneesmiddel heeft Prihoda tot onderwerp gekozen.

Nr. 2 Hertus stelt *Matucana ritteri* in woord en beeld voor. In het tweede deel over *Echinomastus* gaan Lux en Stanik in op de soorten die in het zuiden van de V.S. en het aangrenzende deel van Mexico groeien. Matis bespreekt *Tacitus bellus*. Sykora sluit zijn cultuur aanwijzingen voor *Tillandsia*'s af en geeft tot slot een lijst van soorten die goed te zamen met cactussen gehouden kunnen worden. De kort voorgestelde soorten zijn deze keer: *Echinocereus viridiflorus* var. *davisii*, *Cyphostemma bainesii*, *Monadenium guentheri* en *Aloe marlothii*. Hladky schrijft in zijn artikel over cristaten dat hij noch in een pathologische achtergrond noch in virussen als oorzaak van dit verschijnsel gelooft.

Balogh stelt *Haemanthus albiflos* voor en Holec gaat in op de kieming van de zaden ervan. Het thema van het artikel van Vrskovy is verlorengegangene *Melocactussen*: *M. neryi*, *M. ruestii* en *M. horridus*.

Nr. 3. Klikar beschrijft *Delosperma pruinosum*. Zachar stelt *Encephalocarpus strobiliformis* voor. Sedivy beschouwt *Escobaria laredoi* in vergelijking met *E. rigida*. Hegewald wijdt een stukje aan *Jatropha podagrica*. De zes voorgestelde succulenten zijn deze keer: *Crassula falcata*, *C. marginalis*, *Caralluma dummeri*, *Neochilenia napina* var. *spiniosior*, *Pyrhocactus horridus* var. *robustus* en *Frailea pygmaea* var. *phaeodisca*. Matis en Vrskovy behandelen het zaaien van *Adansonia*, *Adenium*, *Anacampseros*, *Bowiea* en *Bursera*. Baborek herdenkt ter gelegenheid van de 100ste sterfdag Benedikt Roedel, de grootste plantenverzamelaar uit de 19e eeuw. Lux geeft aan dat *Rhipsalis*, *Senecio* en *Sedum* vrij goed geschikt zijn voor een succulentenvenster met iets minder licht. Balogh bericht over de plantententoonstelling "Flora Bratislava". Lux stelt de succulentverzameling in de Flevohof voor.

Nr. 4. Dit hele uitgebreide nummer is gewijd aan caudiciforme planten. Rowley geeft een grove indeling van de caudex-soorten. Matis en Vrskovy beschrijven de verzorging van een *Pterodiscus speciosus*-import. De indeling van Caudex-planten volgens Newton, door hem in 1974 gepubliceerd, wordt in vertaling weergegeven. In de 10e aflevering over *Euphorbia*'s stellen Matis en Vrskovy de caudiciform groeiende *E. cap-saintemariensis* en haar verwanten voor. Zimmermann wijdt een thema aan Olifantsbomen uit de Sonora-woestijn: *Pachycormus discolor*, *Bursera microphylla* en *B. hindsiana*; hij geeft algemene beschrijvingen, de ecologische omstandigheden ter plekke en hun verzorging. Forster stelt enkele Australische caudex-planten voor. Keen stelt vast dat na de herontdekking door Glass en Forster in 1968 *Calibanus hookeri* zijn weg naar verzamelingen goed gevonden heeft. Hladky beschrijft de overvloedige bloei aan zijn *Pachypodium succulentum*. Matis en Vrskovy zetten uiteen hoe men *Ipomoea holubii* moet verzorgen. Beide auteurs behandelen ook de verzorging en vermeerdering van *Pachypodium brevicaule* en *P. baronii* var. *windsorii*.

Josef Wanie, Vert. Ludwig Bercht

Epiphytes, jaargang 11 (1987)

Nr. 41 Op de voorkant prijkt een prachtige tekening van een *Schlumbergera* gemaakt door R. Booth. In dit nummer ook weer de beginnersrubriek waar leden vragen kunnen stellen aan R. Callison. In een artikel, onsamenhangende notities genoemd, beschrijft F. Nunn enkele van zijn ervaringen/problemen. Het afvallen van leden van succulente planten wordt besproken door Prof. W. Dowdeswell. 'Living in Glasshouses' is een artikel van J. Whittaker. J. Jones schrijft over haar ervaringen en over haar verzameling epifytische cactussen. *Selenicereus grandiflorus* wordt d.m.v. een kleurenfoto voorgesteld. W. Tjaden wijdt zijn bijdrage aan de prijzen die Schlumbergera-cultivars kregen van de R.H.S. in de jaren 1974-1977. Tenslotte zij nog opgemerkt dat de contributie omhoog is gegaan en voor Europa £ 4,70 gaat bedragen.

Nr. 42 W. Tjaden geeft enkele aantekeningen over *Schlumbergera*. G. Rowley schrijft over niet alledaagse epifytische cactussen waarbij een foto afgedrukt is van *Ferocactus coloratus* en een *Opuntia* spec., groeiend op een *Fouquieria columnaris*. J. Horobin geeft de resultaten van een onderzoek onder de leden o.a. over hun interessegebied en het aantal leden per land. Verbazend is de wereldwijde verspreiding van die leden over 20 verschillende landen. A. Busby schrijft over de kweek van varens uit sporen en schrijft in een ander artikel over de kweek van varens in hangpotten. R. Callison heeft weer zijn vragen in de beginnersrubriek. J. Horobin schrijft over het bloeien van *Epiphyllums*.

F. Süpplie

Asklepios (1987)

Nr. 39 Voor diegenen die de tweede Nederlandse Asclepiadaceae-dag gemist hebben is er in dit nummer de mogelijkheid om kennis te nemen van de lezing over *Echidnopsis*. De redacteur van Asklepios is er in geslaagd om van 14 soorten een foto te vinden en deze bij het artikel af te beelden. Paul Ellis gaat in op fotografische problemen. Basil Davidson en Ken Harold beschrijven elk een nieuwe hybride, *Caralluma dummeri* x *Caralluma gemugofana* en *Orbea prognata* x *Orbea verrucosa*. Geoff Hedgcock geeft enkele ideeën om een succulentverzameling te catalogiseren.

Nr. 40 Ingeleid door een herdruk van R. Marloth's artikel uit 1932 geeft D. Court, schrijfster van de Succulent Flora of Southern Africa (1983) een bespreking van de zes soorten behorend tot het geslacht *Fockea*; in tegenstelling tot vele Stapelieae is bij dit geslacht geen wildgroei van namen te bespeuren maar wel geeft zij zes synoniemen. Colin Walker vervolgt zijn literatuurbespreking over *Dischidia* vergezeld van drie tekeningen, *D. australis*, *D. chinghungensis* en *D. formosanum*. Rod Knowles gaat in op kleine, maar aantrekkelijke stinkers: *Stapelia similis*, *S. kwebensis*, *S. longipedicellata* en *S. olivacea*. Geoff Hedgcock geeft een kort overzicht van alle soorten steenwol bruikbaar voor succulentencultuur. Dit nummer wordt afgesloten met een artikel van S.K. Chaturvedi over bestuiving en kieming van pollenkorrels bij *Cynanchum canescens*.

Nr. 41 Na enkele korte notities opent G. Powys met een excursieverslag over het noorden van Kenya. Zijn verhaal gaat vergezeld van enkele foto's van *Echidnopsis angustiloba*, *E. radians*, *Caralluma* cf. *wissmannii* en *Huernia recondita*. Basil Diavatis stelt de Ethiopische *Caralluma sacculata* voor. Cyril Harp geeft zijn ideeën over de cultuur van Asclepiadaceae en tevens ook een artikel over het opkweken van deze planten uit zaad. Het laatst genoemde artikel is verlichtigd met unieke tekeningen van Ken Harold (zaden en kiemplanten). De gebruikelijke literatuurbespreking van Colin Walker is ditmaal voorzien van vele foto's van *Caralluma europaea* en *C. hexagona*, dit naar aanleiding van een artikel van Peter Bruyns in Bradleja. Tenslotte geeft M.B. Bayer een verslag van de hybridisatie-experimenten met *Duvalia*, uitgevoerd in de Karroo Gardens; hierdoor zijn de relaties tussen de soorten onderling duidelijker komen te liggen.

Xerophyte, jaargang 9 (1987)

Nr. 1 Met enige spijt laat de redacteur van dit blad weten dat dit nummer het begin van de laatste jaargang zal zijn. Hiermee komt een einde aan een voor niet botanisch geschoolden goed leesbaar blad. Ook in dit nummer zijn weer enkele artikelen opgenomen over de vele manieren waarop liefhebbers succulenten kweken. Kevin Mann geeft een kort overzicht van "variegata"-vormen. Tenslotte geven de binnenpagina's weer enkele foto's, ditmaal van *Kalanchoe marmorata*, *Sempervivum 'King George'*, *Sedum suaveolens* en *Euphorbia squarrosa*.

C. Boele

Aloe, Quarterly Newsletter of the Cactus and Succulent Society of Zimbabwe (1987)

Nr. 62 Naast veel verenigingsinformatie wordt een overzicht gegeven van de succulente flora van Noordwest-Zimbabwe. In een korte bijdrage wordt aandacht geschonken aan Cycaden.

Nr. 63-64 Uitvoerige informatie over het International Succulent Plant Congress in Zimbabwe en het XXe IOS-congres dat hiermee geïntegreerd wordt. Ter gelegenheid hiervan zullen de Zimbabweese posterijen een serie postzegels uitbrengen. Lindsay bericht over het "kunstmatig" bestuiven van palmen door de introductie van een bepaald insect.

Ludwig Bercht

INHOUD

Phylo-sofie - P. van Veen	98
Het kweken van bedreigde soorten: <i>Pelecypora aselliformis</i> - W.S.B.	99
Het geslacht <i>Matucana</i> (XVI) - R. Bregman, A. Meerstadt, P. Melis en A. Pullen	100
<i>Mesembryanthemaceae</i> (LVII) - F. Nolte en A. de Graaf	103
De <i>Sonora</i> -woestijn (slot) - F. Vandenbroeck	104
<i>Aloe boiteaui</i> en <i>Aloe ankabeensis</i> , twee kleine <i>Aloë's</i> - W. Sterk	108
Waar is de I.O.S. mee bezig? - R. Bregman	110
Nieuwbeschrijving: <i>Notocactus scopa</i> var. <i>xicoi</i> - W.-R. Abraham	111
<i>Melocactus pruinosus</i> - Een vergeten soort herontdekt - P. Braun	114
<i>Gymnocalycium</i> - P. Mansfeld	118
Tijdschriften - J. Wanie, F. Süplie, C. Boele, L. Bercht	119